

ročník II.

pátek 9. prosince 2022

Kozákov z Veselé

foto Fanouš Vávra

Milý čtenáři!

Tak co?

Už jste se zbláznili ze všech těch vánočních reklam a upoutávek v televizi?

Ze všech těch stromečků a svíčiček v obchodech a hospodách?

Já už mám slušně nakročeno...

Dokonce jsem před pár dny – že by to bylo v pondělí? – dokonce viděl na křižovatce před naší kavárnou Mikuláše, anděla a čerty. Ano, doba je zlá, tak čerti už chodí dva.

Čerti samozřejmě přešli ulici na červenou.

A tak mi napadá, že když vyráželi, mohlo jich být dokonce ještě víc... 😊

♦ Vánoce na Dlaskově statku v Dolánkách

Na závěr letošní sezóny prošla expozice Dlaskova statku *Rok hospodáře od jara do zimy* poslední změnou. Návštěvníkům přiblíží období adventu a Vánoc, které bylo pro vesničany časem zaslouženého odpočinku.

Skončily práce na polích i v sadech, obilí bylo na sýpce, len byl vyvochlován, zemědělské nářadí uklizeno, sklepy a komory byly plné zásob. Ženy se scházely na přástky nebo na draní peří, děti se těšily na Barborku a Mikuláše, hospodáři opravovali drobné nářadí a zateplovali obydlí.

Týden před Štědrým dnem pak začaly velké přípravy. Hospodyně „vysmejčila“ světnici, povlékla peřiny, na stůl prostřela bílou plachtu a připravila slavnostní nádobí. Hospodář upravil v rohu světnice dřevěnou polici, děti snesly z půdy nasušený mech a spolu s hospodářem stavěly betlém.

V předvečer svátku se napekly a navařily dobroty, které se podávaly po celý dvanáctidenní vánoční čas. Pokrmy se připravovaly z plodin, jimž lidová víra připisovala v přeneseném významu vlastnosti vegetativní síly, například z mouky z vlastní úrody, z máku, hrachu nebo hub. Pro ochranu nechyběly šípky, med a česnek.

Byla to součást obřadů a obyčejů, které souvisely se zabezpečením zdatu v nadcházejícím roce nejen v rodině, ale i v hospodářství. Mnohé z nich byly zaměřeny na předpovídání počasí, na poznání lidských osudů, na zajištění dobré úrody, a taky na ochranu domu, polí i sadů před zlými silami. Původ těchto úkonů je různý. Některé souvisely s rozsáhlým věrským systémem pohanských

agrárních společností, některé vycházely z křesťanské věrouky.

K tradičním rituálům se používaly předměty a prostředky, kterým lidová víra připisovala kouzelnou moc, např. magický kruh, symbol kříže, svčená voda, svaté obrázky a různé svčenininy, ale taky předměty denní potřeby a obyčejné pokrmy – hrneček, lopata, vejce, sůl, slupky cibule, skořápky ořechů, drobty od štědrovečerní večeře aj.

/ Vladimíra Jakoubčová, Muzejní čtvrtletník

Vladimíra Jakoubčová pro zajímavost přiblížila, jak hospodáři předpovídali počasí. Sledovali počasí po 12 dnů od Štědrého dne po Tři krále, kdy každý den symbolizoval jeden měsíc v roce. Využívali k tomu různé praktiky, které nám dnes podle Jakoubčové mohou připadat už trochu nevěrohodné.

„Protože se k tomu třeba používalo 12 slupek cibule, do kterých se nasypala sůl, a podle toho, jestli se rozpustila, nebo nerozpustila, tak se uvažovalo o tom, jestli ten měsíc bude suchý nebo mokrá a jestli se tedy bude dařit tomu, co chci vypěstovat na zahradě,“ uvedla autorka expozice Jakoubčová pro ČTK a dočetli jsme se o tom na stránkách serveru Genus.

Dlaskův statek v Dolánkách je otevřen denně mimo pondělí 9:00–16:00

Vánoční otevírací doba: 23. 12. otevřeno; 24. – 26. 12. zavřeno; 27. – 30. 12. otevřeno; 31. 12. + 1. 1. zavřeno

♦ Vánoční řemeslnické trhy se konají **v pátek 9. a v sobotu 10. prosince** na obou stranách náměstí Českého ráje a také v prostorách Muzea Českého ráje ve Skálově ulici. Trhy budou slavnostně zahájeny v pátek 9. prosince v 10 hodin, uzavře je Česká mše vánoční J. J. Ryby v sobotu 10. prosince v 18 hodin. Na hlavním pódiu u kašny se objeví turnovští i regio-nální umělci. Bohatý hudební program už v pátek dopoledne odstartují děti za všech základních škol Turnova. Nejen školy pak rozloží vlastno-ručně vyrobené zboží, které chystají na své vánoční stánky. Vlastní stánek budou mít také neziskové organizace i starosta města, který vás v pátek od 16 hodin zve na Starostův čaj.

Do Muzea Českého ráje ve Skálově ulici se určitě zajděte podívat na pohádku nebo vyzkoušet řemeslnou dílnu. Při té příležitosti se můžete zastavit na některé z výstav nebo u Stromu splněných přání. Dětem z dětských domovů u něj můžete nadělit malý nebo větší dárek už od 27. listopadu, v atriu muzea strom přání zůstane až do 18. prosince. (Marcela Jandová)

♦ **PALICE – Exponát měsíce Muzea Českého ráje**

Z národopisné sbírky Muzea Českého ráje jsme tentokrát zvolili exponátem měsíce tzv. palici. Tak se v lidovém prostředí říkalo dřevěným vyřezávaným hlavám na odkládání a stavění čepců, popřípadě na vázání složitých úvazů šátků. Jedná se o předmět, který nemá ve sbírkách muzeí v České republice početné zastoupení. Přesto naše muzeum vlastní dvě palice keramické a čtyři vyřezané ze dřeva.

První z nich jsme získali v závěru 19. století v souvislosti se sběry na Národopis-

nou výstavu československou, pořádanou v Praze roku 1895.

Dvě dřevěné vyřezávané palice se řadí k novým přírůstkům z posledních let. Jednu muzeum získalo darem, druhou v roce 2016 zakoupilo od turnovského občana a velkého příznivce našeho muzea pana Jana Sajíce. Ten ji zdědil po své matce Zdeňce Sajícové, rozené Křepinské, která byla po vzniku Československa nadšenou sběratelkou a velkou popularizátorkou turnovského lidového oděvu.

Dřevěné a keramické palice používaly krejčové tzv. „štykérky“ ke stavění tvrdých tzv. německých čepců. Čepce vycházely z městských předloh a největší obliby nabyly v 18. století. Byly ušity z pruhu brokátu nebo sametu, vzadu se vsazeným dýnkem. Lícni strana čepců byla pošita zlatými nebo stříbrnými krajkami, nebo celá pokryta zlatou nebo stříbrnou reliéfní výšivkou doplněnou skleněnými kameny. Přední okraj čepce lemovala jemně vrapovaná krajka. Palice sloužily i pro úpravu a hlazení čepců uzlíčkových, dvoudílných, tzv. „kulatých“, nebo trojdílných s dýnkem. Tyto čepce ze silnějšího plátna byly zdobeny filigránovou podbodávanou výšivkou, z nitěných uzlíčků v bílé, šedé nebo černé barvě. Čepce byly tvrdě škrobené a upravovaly se právě na dřevěné hlavě, na níž se hladily a vytahovaly, aby dostaly správný tvar. Ve sbírce turnovského muzea, konkrétně ve Scheybalově sbírce, najdeme i doklady o tom, že palice sloužily také k odkládání složitějších úvazů čtyřcípých šátků, které se vážaly tak, aby vynikly vyšívání rohy (tzv. „na kačenu“). Nerozvázané se ukládaly do truhel.

Dřevěné hlavy byly dílem zručných truhlářů, kteří mimo jiné ovládali i práci s dlátem a řezbářským nožem. Jejich práce vznikaly na objednávku. Palice vyřezávaly jak z měkkého, tak i z tvrdého dřeva. Přestože se jednalo o předměty užité povahy, najdeme mezi nimi vedle jednoduchých špalkových palic i výjimečná řezbářská díla, podobná této palici, která je vyřezaná z tvrdého dřeva, s detailně propracovanou obličejovou částí. Jedno ucho zdobí vyřezaná náušnice, na krku je zdobená reliéfem článkového náhrdelníku. Vlnovkou a rovnými vrypy je vyznačen dekolt. Jedná se o práci z druhé poloviny 19. století.

/ Vladimíra Jakoubčová, kurátor sbírky etnologie a uměleckého řemesla, MČR

♦ Turnovské kulturní tipy:

pátek 9. - sobota 10. prosince

Divadlo v divadle

NOTDIS, nezávislý studentský divadelní soubor z Turnova, oslaví v prosinci první rok svého fungování pod novým názvem. Stejně jako v minulých letech si NOTDIS připravil pro turnovské diváky divadelní minifestival, který se tentokrát bude konat ve dvou dnech.

Ve spolupráci s turnovskou Městskou knihovnou zve v pátek do knihovny na nádraží, kde uvede dramaturgii Erbenovy balady Lilie – „Vy mlčíte, Karle?“.

V sobotu 10. prosince v Městském divadle Turnov uvede NOTDIS hned dvě premiéry. Večer, který se ponese v duchu hudby a nastávajících vánočních svátků, otevře představení Můj lékař Mendelssohn, které vzniklo v koprodukcii s DAMU a HAMU v režii Jolanty Lipkové a Eliáše Gaydečky.

Pobočka městské knihovny na nádraží/ Městské divadlo Turnov vždy od 19:00.

úterý 13. prosince, 18:15, kino Sféra

Královský balet: Diamantová oslava

Oslavní komponovaný večer Královského baletu oslaví 60. výročí Friends of Covent Garden a připomene úžasnou podporu přátel Royal Opera House v historii i současnosti.

středa 14. prosince, 18:00, MČR,

Expozice Horolezectví

Chrousti na písku i velehorách

Beseda s Vladimírem „Chroustem“

Procházkou Jr. a „Pištou“ Berežným

Nový film fotografa, kameramana

a režiséra Karla „Šedýho“ Vlčka se na

příběhu rodu Procházků „Chroustů“

a jejich kamarádů ze skal noří do historie

našeho horolezectví, od 30. do 70. let, od

Českého ráje po Himálaj...

Chrousti
na písku i velehorách

Nový film
významného fotografa,
kameramana a režiséra
Karla „Šedýho“ Vlčka
se na příběhu rodu
Procházků „Chroustů“
a jejich kamarádů ze skal
noří do historie našeho horolezectví,
od třicátých do sedmdesátých let,
od Českého ráje po Himálaj...

Muzeum Českého ráje
v Turnově
14. 12. 2022 v 18 hodin

EXPOZICE
HOROLEZECTVÍ

čtvrtek 15. prosince, 17:00, pobočka knihovny na vlakovém nádraží Turnov II.

Spisovatelé do knihoven: Irena Šťastná

Irena Šťastná je autorkou pěti básnických sbírek Zámky (2006), Všechny tvoje smrti (2010), Živorodky (2013), Žvýkání jader (2015) a Sen o třetí plíci (2018). Spolu s Milanem Šťastným napsali také krátké veršované vyprávění pro děti s názvem Na mamuta (2017). Nejnovější kniha Dny. Noci. A co víc? byla vydána na konci roku 2021. Nominaci na Drážďanskou cenu lyriky obdržela Irena Šťastná v roce 2012. Čtvrtá kniha Žvýkání jader byla nominována na cenu Magnesia Litera v roce 2016. Cenu Jantar za literaturu získala autorka v roce 2019. Její básnické texty byly dosud přeloženy do angličtiny, němčiny, polštiny, slovenštiny, portugalského, rumunštiny, španělštiny a hindštiny.

pátek 16. prosince, 18:00, KC Střelnice

Dobrý koncert pro Pavla

Zveme všechny na benefiční koncert pro Pavla Šírka a jeho výtah. Tímto koncertem děkujeme všem dárcům, kteří se tak rychle zapojili. Vystoupí Snadp Call, FD Band, Roman Hampacher a další.

Vstupné dobrovolné (výtěžek ze vstupného bude předán Pavlovi).

sobota 17. prosince, 19:00, Klub KUS

Ovčie Kiahne

Kapela Ovčie Kiahne z Kacanov hrající rock'n'roll-agro-punk minulý rok v listopadu velkolepě oslavila 15 let své existence.

neděle 18. prosince, 18:00, KC Střelnice

Swingové Vánoce

V adventním čase spojí své síly pěvecký sbor Jizerka Semily, Carmina Turnov a Big Band ZUŠ Karla Halíře Vrchlabí. Společně Vás zvou na koncert, při kterém rozezvučí Turnov swingovými koledami. Přijďte se naladit na vánoční swingovou vlnu, kdy uslyšíte nejznámější koledy v netradičních úpravách!

turnovsko

♦ HRUBÝ ROHOZEC – Amoniti z profilu pod zámek Hrubý Rohozec

Od Dolánek u Turnova až po Kotlerovu zahradu v Turnově se se tyčí na pravém břehu řeky Jizery skalní stěny vápnitých pískovců jizerského souvrství české křídové pánve, z nichž část u samotných Dolánek byla vybrána jako stratotyp jizerského souvrství. Návrhy zaznívaly už od konce 19. století až po rok 1970, aby byly konečně po dalších devíti rocích vyslyšeny Českou stratigrafickou komisí. Ale i dál je toto souvrství vyvinuto velmi pěkně, a to se všemi atributy stratotypu, nejlépe pak pod zámek Hrubý Rohozec a v Kotlerově zahradě v Turnově. Profil pod zámek Hrubý Rohozec se nachází v zářezu železniční trati z Turnova na Malou Skálu.

Profil tvoří vysoká stěna těsně při železniční trati a vystupují v ní polohy středního turonu (jizerské souvrství české křídové pánve). Jde o mimořádně

dobře zachovaný profil tímto souvrstvím. Odkryty v něm jsou šedé, jemnozrnné, vápnité pískovce až siltovce s nepravidelnými ččkami tvrdých, jílovito-písčitých vápenců – vše je střední turon české křídové pánve, souvrství jizerské. Jde rovněž o bohaté naleziště fauny středního turonu. Vedle nálezů četných mlžů se zde nacházejí amoniti *Lewesiceras peramplum*, *Scaphites geinitzi*, nautilidi *Eutrephoceras sublaevigatus*, *Deltocymatoceras rugatus*, ježovky *Cardiaster anachytis*, *Micraster michelini*, *Hemiaster plebeius*, raci rodu *Protocallianassa*, plži rodů *Turritella*, *Leptomaria* a dále ramenonožci, serpulidi, mechovky, živočišné houby a další. Je to rovněž naleziště velkých, v průměru až metrových, schránek amonita *Lewesiceras peramplum* a stratigraficky významného mlže *Inoceramus (Inoceramus) lamarcki*.

I jejich schránky bývají až 1 m velké. Je to významná geologická lokalita národního významu a paleontologická lokalita mezinárodního významu. Kromě mimořádně zajímavé geologie a paleontologie je i dosud výskyt vápnomilné flóry. V minulosti zde kvetly i koniklece luční české. Poslední trsy vzaly za své v první polovině 20. století. Také bezobratlá fauna, prezentovaná např. otakárkem fenyklovým, vřetenuškami, brouky listokazy, zlatohlávky, střevlíkem měděným nebo střevlíčky, samotářskými vosičkami a včelami a pavouky skákavkami, běžníky nebo západníky je velmi zajímavá.

Kromě toho se nad profilem tyčí zámek Hrubý Rohozec, postavený ve stylu empíru s barokní kaplí a anglickým parkem.

Ale ten geologický profil je moc krásný, stejně jako ti amoniti!

/ Václav Ziegler pro stránky
Geoparku Český ráj

♦ **SVIJANY** – Svijany uvádějí na trh nápaditou vánoční edici, restaurace budou čepovat sezónní Svátek

Fialová, stříbrná, modrá a bílá. Takovou netradiční kombinaci barev zvolil pro svou letošní vánoční edici balených piv rodinný Pivovar Svijany. Na pultech vybraných obchodů a v e-shopu pivovaru jsou s motivem nadcházejících vánočních svátků k dostání pětilitrové soudky, půllitrové plechovky, dvoulitrové Plechovky (nejen) pro chlapy a obaly dekorativních džbánů Kvasničáku. Stejný vánoční dekor zdobí také lahve a skupinová balení Svijanského Mázu v běžném prodeji. (Genus)

♦ **MALÁ SKÁLA** – Po několika letech vyšel zas *Maloskalský zpravodaj*. Dozvěděl jsem se mimo jiné, které akce v pojizerském městečku právě probíhají... Na objektu „Maternovsko“ byla provedena výměna střešní krytiny, proběhla většina plánovaných oprav

na hradě Vranov v rámci řešení havarijních poruch.

8. listopadu byl na centrálním parkovišti instalován parkovací automat.

V současné době probíhá zateplení, výměna zdroje tepla a VZT v penzionu pro seniory. Na tuto akci se podařilo získat částečnou dotaci. Jednotka dobrovolných hasičů bude koncem příštího roku vybavena novou cisternovou automobilovou stříkačkou, na kterou se podařilo získat dotaci z kraje a Ministerstva vnitra.

Připravují se podklady pro projektovou dokumentaci na rekonstrukci místních komunikací v Bobově a pod penzionem Kavka. V projekční přípravě jsou i 4 menší a 1 větší vodohospodářské akce.

lomnice n/p

♦ Daniel Geremus zve občany na křest knihy a výstavu obrazů „Skoky ze skříně“, která se koná **v neděli 11. prosince** od 15 hodin v budově bývalé spořitelny. Úvodní slovo Andrea Zikmundová. Prodej knih a obrazů potrvá do 18. prosince. Otevřeno denně od 13 – 17 hodin.

semily

♦ Burza knih se koná **9. prosince** ve vestibulu Jitřenky od 8 do 17 hodin.

♦ Je to už téměř dva měsíce, kdy v semilském muzeu skončila návštěvnický velmi úspěšná výstava Léčitelka Květoslava Patočková. To však neznamená, že by skončilo i veškeré dění kolem tohoto tématu. Ředitel Muzea a Pojizerské galerie Semily Miroslav Šnaiberk k tomu prozrazuje:

„Vzhledem k velkému zájmu návštěvníků jsme se rozhodli toto téma nést dál a připravili jsme i po skončení výstavy několik aktivit, které s ní souvisí. První z nich je další z přednášek o této výjimečné ženě, která se uskuteční v našem muzeu ve čtvrtek 8. 12. od 17:30. Přednášejícím bude opět autor výstavy a muzejní historik Tomáš Chvátal.“

Nu, obávám se, že až vyjde tenhle Trosečník, bude už tahle informace minulostí...

Druhá nabídka míří k těm, kteří výstavu nestihli, a přesto by se na ni rádi podívali. Ředitel Šnaiberk o tom sděluje podrobnosti: „Muzeum pokračuje v trendu vizualizace zásadních výstav pro jejich trvalé uchování. A tak i zájemci o osobnost paní Patočkové mohou i po skončení výstavy navštívit její virtuální podobu. Ta je dosažitelná na adrese www.muzeum-semily.cz/vp/patockova/.“

Zachována je i fyzická podoba výstavy. O expozici totiž projevil zájem Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, které si ji již převezlo do svého depozitáře a plánuje ji uvést od jara do podzimu roku 2023 ve výstavních prostorách v jednom ze čtyř historických domků na vrchlabském Náměstí Míru.

Nadále také trvá zájem občanů. I po skončení výstavy přinášejí do muzea autentické recepty paní Patočkové nebo naopak shánějí recepturu na nějakou konkrétní chorobu. Z vícera míst přicházejí také žádosti o externí přednášku.

Množí se i dotazy na knižní podobu, k čemuž muzejní historik Tomáš Chvátal dodává: „Zájemce o knihu poprosíme o trpělivost – v současné době totiž dokončujeme ještě publikaci k výstavě Internace v Semilech a knihu o paní Patočkové proto stihneme vydat až koncem příštího roku.

Nemalým bonusem by ale mělo být to, že v knize budou obsaženy také životy přibližně dvou desítek dalších léčitelů z Jizerských hor a Krkonoš. K nim také v termínu od května do září 2023 uskutečníme v našem muzeu pokračující, speciální výstavu.“

I nadále proto platí, že budeme vděční za jakékoliv informace, vzpomínky, recepty a fotografie jak paní Patočkové, tak i dalších regionálních léčitelů, například její dcery Jany Dufkové z Jilemnice, paní Mühlové a pana Šorfy z Mříčné, paní Žalské a pana Berneho z Lomnice nad Popelkou, pana Jirouše z Valteřic a mnoha dalších. Vlastníky takovýchto materiálů a vzpomínek prosíme, aby se obraceli přímo na muzejního historika Tomáše Chvátala na tel. č. 605276871 nebo na emailu historik@muzeumsemily.cz.
(MPG Semily, Semilské noviny)

Dále jsme pro návštěvníky připravili mimořádný předvánoční dárek - Adventní slevu 50% na vstupné na výstavy. Do 23. prosince tak budete moci navštívit výstavy Tradiční vánoční ozdoba, Internace v Semilech, Jan Kristofori: Návrat na místo činu, Severočeská sbírka a Tajemství řemesel našich předků za zvýhodněnou cenu 30,- respektive 20,- Kč. (Miroslav Šnaiberk)

♦ MMN rozšiřuje od ledna příštího roku ambulanci bolesti

Ambulance bolesti v semilské nemocnici je v současnosti v provozu každé úterý mezi 9:00 – 12:00 hodinou. Nově jsou pro pacienty od ledna 2023 rozšířeny ordinační hodiny na pondělí a středu v rozmezí 9:00 – 12:00 hodin. Objednat se mohou již nyní na telefonním čísle 481 661 229 nebo e-mailem:

ambulancebolesti.sm@nemjil.cz. Ambulance se nachází v nemocnici v Semilech v přízemí hlavního pavilonu vpravo, vchod vedle výtahů. Vedením ambulance je i nadále pověřena MUDr. Eva Tauchmanová, která má nejvyšší erudici v oboru anesteziologie, algeziologie a paliativní medicíny.

Od ledna 2023 se pacienti v ambulanci setkají s paní doktorkou Maczkou Malgorzatou se specializací v anesteziologii a intenzivní medicíně, která se bude této problematice bolesti věnovat přednostně.

Ambulance bolesti je vysoce specializovanou, odbornou ambulancí pro léčbu chronických, bolestivých stavů nezvládnutých dosavadní terapií. Kromě léčby bolesti se ambulance věnuje paliativní péči, která pomáhá vážně nemocným pacientům s nevléčitelnou nemocí, a také jejich blízkým. Pacientům může nabídnout nejnovější postupy v oblasti farmakologické léčby a široké spektrum invazivních a neinvazivních metod. (Semilské noviny)

♦ **12. prosinec, 19:00, KC Golf**
LADISLAV BILAN – MARIMBA
Třetí koncert 66. sezóny KPH.

13. prosince, 17:00, čítárna knihovny

TOULKY POJIZERSKOU MINULOSTÍ S JANEM LUŠTINCEM

Představení nové knihy, vydejte se spolu s námi na historické putování Horním Pojizeřím od pramene Jizery po Železný Brod.

železnobrodsko

♦ **ŽELEZNÝ BROD – 12. 12. (18:00)** v KC Kino Železný Brod

Pavel Chlum a Petr Kvarda: bizarní pokrmy jihovýchodní Asie – Vietnam, Laos, Kambodža i Thajsko leží na poloostrově Zadní Indie. Region zažil během historie spoustu vládců a každý z nich zde zanechal nějakou stopu v místním jídle. My máme jídlo moc rádi a právě proto jsme se rozhodli vytvořit tuto speciální přednášku, kde se těmito pokrmy budeme zabývat a hlavně je ochutnávat. Během naší speciální přednášky navštívíme Hanoj, Luang Prabang, Mui Ne, Hue, Kampong Cham, ale také Bangkok, Ban Phe, ostrov Koh Larn, či Bolavenskou plošinu. Cestou samozřejmě ochutnáme leccos z toho, co leze, létá, pláží se či plave, kokrhá, syčí, chrochtá nebo vrčí. Ochutnáme ale také místní vyhlášené polévky, sladkosti, pečivo, nápoje nebo místní vyhlášenou kávu.

♦ **ŽELEZNÝ BROD – Turistické informační centrum na náměstí 3. května je otevřeno i v prosinci – podle běžné otevírací doby, tedy po–so: 8–12 a 12.30–16. Co centrum nabízí:**

Třeba druhé vydání knihy *Železný Brod, fotografie, pohlednice, tiskoviny a jiné sběratelské zajímavosti* autorů Jana Uhlíře, Jaroslava Maška, Bohuslava Kacálka a Jana Strnada.

Jelikož v TIC delší dobu zaznamenávali poptávku po novém vydání této knihy, jejíž první vydání z roku 2001 bylo beznadějně rozebráno, bylo rozhodnuto vydat knihu znovu. Druhé vydání vzniklo se souhlasem a připomínkami všech původních autorů nebo dědiců jako kopie toho prvního s doplněním nového úvodníku. Cena je 300 korun.

Další publikace k mání:

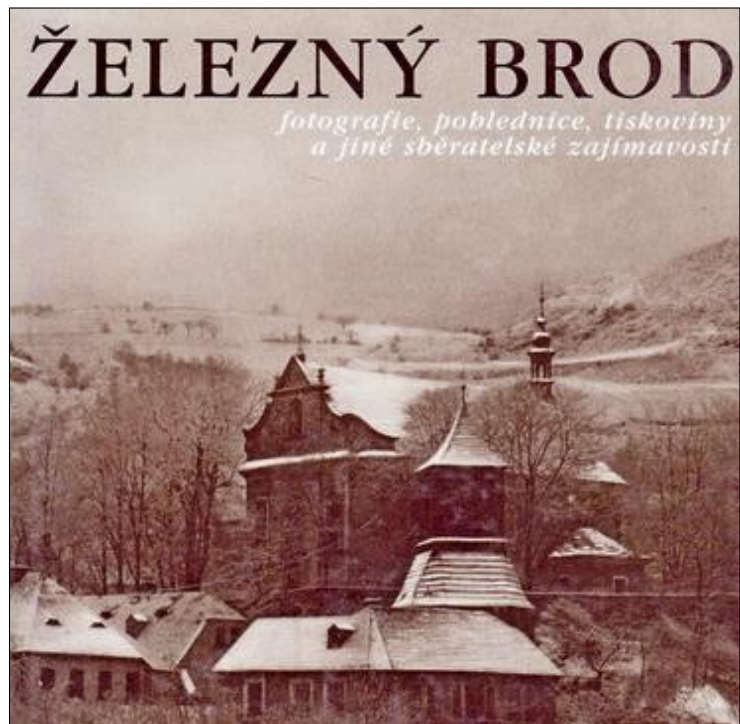
J. Kocourek a kol.: *Český ráj – Ráj na zemi* (450 Kč)

T. Kesner: *Železnobrodské sochy, pomníky a pamětní desky* (110 Kč)

J. Luštinec: *Toulky pojizerskou minulostí*

Dále je k dostání stolní kalendář 2023 z fotosoutěže Brody v Brodě (130 Kč)

a další kalendáře Českého ráje a Jizerských hor a také pohlednice Železný Brod a spádové obce – samostatně (á 7 Kč) nebo jako soubor 12 ks/80 Kč.

◆ **ŽELEZNÝ BROD** – Ted' pozvánka do divadla...

PRACHY JAKO BY Z NEBE PADALY

19. 12. 2022 v 19 hodin

... penězích, které nás přivádí k šílenství. Bláznivá jízda, ve které osciluje manželský pár mezi panikou, znechucením, radostí a jedna zmatená uklízečka Tereza se silným španělským přízvukem. Bezstarostný pár Bruno a Laurence objeví jednoho večera v obýváku peníze. Ani jeden z nich je tam ale nepoložil. Od té chvíle se každý den objevují další a další bankovky, jako kdyby padaly z nebe... **...a oni vážně padat budou, a to i u nás v divadle!** Odkud se ty peníze berou? **Zjistíte, když přijдете na představení!** Co Bruno s Laurence udělali, aby si je zasloužili? Je to náhlé štěstí anebo prokletí?

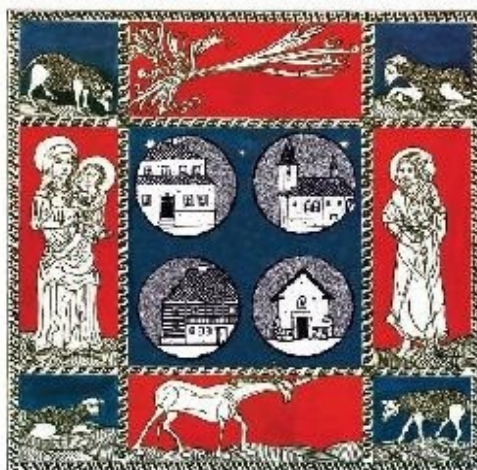
hrají: Míša Kuklová, Felix Slováček jr., NÁŠ „BRODÁK“ Martin Sochor a Lucka Vojtová

Vstupné: 330 Kč

◆ **KRÁSNÁ, PĚNČÍN** –

Advent Krásná

6. - 10. prosince 2022

Kittelův dům. Příležitostná kavárna a dobročinný jarmark, vždy 15:00 až 19:00

Út. 6.12. 16:00 Čtení u kamen - Anděl v Kulichu.

St. 7.12. 16:00 Zázraky ze lnu a tvarohu- význam, užití, ochutnávka

Čt. 8.12. 16:00 Čtení u kamen - pověsti o doktoru Kittelovi

Pá 9.12. 16:00 Devítipodlahová bába - povídání, ukázka, ochutnávka

So - 10.12. Fara, kostel sv. Josefa, Kittelův dům

08:00 Roráty - Rorate coeli desuper - kostel sv. Josefa

11:00 - ZUŠ Liberec - vystoupení - kostel sv. Josefa

12:00 Devítipodlahová bába a další tradiční štědrovečerní jídla a zvyky

13:00 Musica Rustica adventní písně v kostele sv. Josefa

14:00 Musica Rustica - zpívající kavárna v Kittelově domě

15:00 Divadlo - Vánoční hra aneb O tom slavném narození (Tomáš Vůjtek)

15:00 - Amici, gaudetel a ZUŠ Jablonec - kostel sv. Josefa

16:30 Mirek Kemel Trio

Adventní předvánoční trh, divadlo, kavárna, řemesla, koncerty

www.kittelovomuzeum.cz

♦ Za Petrem Feyfarem

Narodil se 17. března 1940 v Praze, jeho otcem byl vynikající umělecký fotograf Zdenko Feyfar, dědečkem pak jilemnický lékař a fotograf Jaroslav Feyfar. Petr Feyfar vystudoval na přelomu 50. a 60. let režii a dramaturgii na pražské DAMU. Poté v letech 1964–1968 pracoval jako režisér v zahraničním vysílání Československého rozhlasu. V tragické noci z 20. na 21. srpna 1968 se podílel na vysílání z budovy rozhlasu. Po návratu našich politiků z Moskvy pochopil, že republiku čekají těžká a nesvobodná léta. Brzy proto emigroval do Vídně a následně do Švýcarska. Ve Švýcarsku se záhy uplatnil v divadlech a setkal se mimo jiné známým dramatikem Eugenem Ionescem. S Friedrichem Dürrenmattem spolupracoval na slavné hře Play Strindberg.

V 70. letech vystudoval na basilejské univerzitě filozofii, slavistiku a psychologii a působil zde poté jako psycho-terapeut. I ve Švýcarsku sledován StB a údajně také švýcarskou tajnou službou.

Otec Zdenko ho měl rád a často o něm hovořil. Vzpomínám si na jeho výrok: „Ve Švýcarsku je všechno úplně stejné jako u nás, akorát obráceně.“ Naopak pan Petr miloval tatínka a krásný vztah měl také k Jilemnicí.

S dr. Feyfarem jsem naposledy dlouho hovořil při sjezdu rodáků v letošním

květnu. Z hovoru vysvítalo, jak pěkný vztah měl k otci i k jeho dílu, o něj se chtěl postarat. Dohodli jsme se na dalších schůzkách, ale osud rozhodl jinak. Zemřel nečekaně 9. září 2022 a pohřeb měl v kostele Panny Marie Sněžné v Praze. Dne 17. září jsme se s ním naposledy rozloučili na jilemnickém katolickém hřbitově a uložili jej po boku tatínka do rodinné kaple zasvěcené sv. Václavovi. Bude nám chybět.

/ Jan Luštinec, Zpravodaj města Jilemnice

FOTO PETR ŠILAR

♦

**ONDŘEJ
HAVELKA**
A JEHO
**MELODY
MAKERS**

UVÁDÍ
*oznamují
P.T. publiku,
že*

**SWING
NYLONOVÉHO
VĚKU**
pokračuje!
(...s novými kusy...)

Úterý 13. 12. 2022 v 19.00 hod.
SD JILM Jilemnice **490 Kč**

NYLON
vám dá
něco extra!

vrchlabí

♦ **ZAKÁZANÝ OVOCE & WOTAZNÍK**

9. prosince, 20:00, Viki Music Bar

**HODINY • KEVIN PUTS • OPERA • PŘÍMÝ
PŘENOS • SVĚTOVÁ PREMIÉRA V MET •**

V prosinci bude v rámci přímých přenosů ve světové premiéře uvedeno nastudování opery Hodiny skladatele Kevina Putse, které je adaptací slavného románu Michaela Cunninghama, který sloužil i jako předloha stejnojmenného Oscarem ověřeného filmu.

10. prosince, 18:45, Kartonka 1904

SWINGOVÉ VÁNOCE

Dětský a smíšený sbor Jizerka Semily

BAND ZUŠ Karla Halíře Vrchlabí Vás zvou SWINGOVÉ VÁNOCE!

11. prosince, 18:00, KD Střelnice

TAK NĚJAK SVĚTÁCI – repríza

Divadelní spolek Vrchlabí

Na motivy filmové předlohy „SVĚTÁCI“, režiséra Zdeňka Podskalského a scénáristy Vratislava Blažka, pro divadlo upravil Václav Vondruška.

12. prosince, 19:00, Kartonka 1904

15. 12. 2022 • PROČ A KDE JSOU V KRKONOŠÍCH JESKYNĚ

Přednáška jeskyňáře Radko Táslera o tom, kde je v Krkonoších kras a jeskyně, jak vznikly a proč jsou jiné než v okolí Macochy, o objevování jeskyní v Krkonoších, o tom, jak se zkoumají a co nám může říct bláto, které v nich najdeme. KCEV Krtek od 18 hodin

jičínsko

♦ **JIČÍN** – V prosinci k nám do biografu přijede Ondra Zmeškal – nevidomý sportovec, na kterého se moc těšíme. Věhlasný cyklistický závod Tour de France se stal pro nevidomého atleta Ondřeje Zmeškala životním zážitkem. V loňském roce se v doprovodu čtyřčlenného týmu vydal do Francie, aby spolu se svým trasérem Markem Peterkou usedli na tandemové kolo a pokusili se zdolat všech 21 etap po stopách Tour de France. Skoro měsíční dobrodružství napříč Francií úspěšně dokončili a v nohách měli neuvěřitelných 3 414 km.

Během celého projektu byl přítomen i režisér a dokumentarista Rostislav Málek. Ten celé dobrodružství snímal kamerou a po roce dokončil celé své dílo, které míří na filmová plátna.

ve středu 14. 12. v 19.00

Milovníci baletu již mají ve svých kalendářích zaškrtnutý termín **12. 12., 18.00**, kdy se přeneseme na baletní prkna Royal Opera House, abychom zhlédli Diamantovou oslavu. Oslavný komponovaný večer Královského baletu oslaví 60. výročí Friends of Covent Garden a připomene úžasnou podporu přátel Royal Opera House v historii i současnosti. Program ukáže šíři a rozmanitost repertoáru Královského baletu klasických, moderních i historických děl. Uvede světové premiéry krátkých baletů Pam Tanowitzové, Josepha Toongy a Valentina Zucchettiho. Poprvé v Royal Opera House bude uveden balet For Four Christophera Wheeldona a program doplní i Diamanty George Balanchina.

Jaké by to byly Vánoce bez světoznámého baletního díla Louskáček? **22.12. v 18.00** se opět přeneseme na baletní prkna Royal Opera House a připojíme se ke Klárce během Štědrého večera, který se stane velkým kouzelným dobrodružstvím. Nádherná Čajkovského hudba doprovází Klárku a jejího začarovaného Louskáčka v boji proti Myšimu králi i při návštěvě Cukrové víly v Království sladkostí. Milovaná inscenace Petera Wrighta pro Královský balet si drží pravé kouzlo této pohádkové klasiky pro celou rodinu a představuje jeden z nejkrásnějších způsobů, jak objevit krásu baletu.

/ Za Biograf Český Ráj Jičín – Michal Miškovský, Jičínský zpravodaj

♦ **JIČÍN – Do grotty v Libosadě byl umístěn již pátý poustevník**

Více než stovka místních i přespolních návštěvníků dorazila v sobotu odpoledne 12. listopadu do Libosadu u Jičína, aby se stali svědky slavnostního odhalení nové sochy libosadského poustevníka.

Zájemci o jičínskou historii, rodiny s malými dětmi i starší občané, kteří k místu chovají niterné vzpomínky z dětství, ti všichni využili jedinečné příležitosti vstoupit do jinak nepřístupné valdštejské grotty, aby si zblízka prohlédli nového poustevníka, vyfotili se s ním a zjistili, co má vepsáno v rozevřené knize na kolenou. Autorem nové, v pořadí již páté sochy libosadského poustevníka je jičínský rodák, výtvarník, divadelník a vysokoškolský pedagog Robert Smolík. Ten je zároveň předsedou spolku Balbineum, jenž se stal hlavním organizátorem sobotní akce, pořádané ve spolupráci s Jičínskou besedou a občanským sdružením Lodžie.

Zmíněným jičínským spolkům leží osud tajemného zákoutí na srdci dlouhodobě mimo jiné proto, že si jsou dobře vědomi skutečnosti, že poustevna v Libosadě představuje pozoruhodný lokální fenomén. Její původ sahá až ke konci 18. století, na pomezí v lidovém prostředí doznívajícího baroka a nastupujícího raného romantismu. To z ní činí vzácnou historickou památku v kontextu celé České

republiky, neboť takovýchto eremitáží – pousteven se sochami poustevníků nebylo v českých zemích mnoho. Libosadská poustevna je nejen jednou z nejstarších, ale také jedna z mála dochovaných.

Dodnes existuje ještě kamenná socha poustevníka s dalekohledem na skalním sídle Sloup u České Lípy a nově obnovená sádrová socha poustevníka v Lochotínském parku v Plzni, ovšem co se historie, pestrosti tradice a ukotvení v srdcích místních obyvatel týče, nemá libosadská poustevna srovnání.

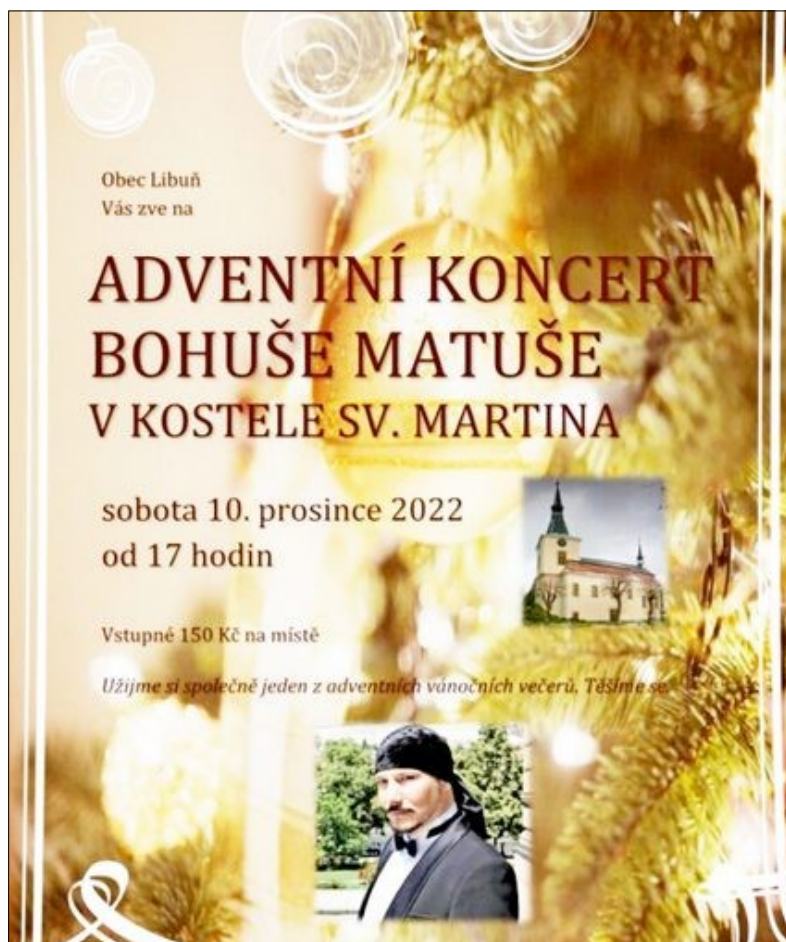
V uplynulých dvaceti letech se zřetelně ukázalo, že kromě zachování existence poustevny je neméně důležité, aby v ní byla instalována veristická socha, tedy co nejrealističtější plastika, vzbuzující dojem sedící živé postavy. Jen takový poustevník může u dětí budit posvátný respekt, jítřit fantazii a vzbuzovat napjaté vzrušení, na které dodnes nostalgicky vzpomíná řada jičínských pamětníků. Bohužel předchozí socha poustevníka, kterou roku 1996 vytvořil Karel Šoltys ze Studeňan a roku 2006 opravil Jaroslav Sucharda z Valdic, byla ztvárněna naivně a kýženou iluzi sedící živé postavy nikdy vytvářet nemohla, vinou čehož ono nezaměnitelné čarovné fluidum z libosadské grotty vymizelo. Spolu s ním se z dětských duší vytratily i pocity napjatého vzrušení a stará jičínská tradice rodinných vycházek s dětmi k poustevníkovi téměř zanikla. Explicitní pojmenování příčin tohoto problému, publikované v odborné literatuře, přimělo Roberta Smolíka k rozhodnutí vytvořit novou, veristickou sochu poustevníka, s níž by mohla být původní atmosféra libosadské poustevny znovu obnovena. Zdrojem inspirace se mu staly historické fotografie předchozích soch, vyřezaných na přelomu let 1882–1883 a v roce 1922, z nichž tu druhou si mnozí Jičíňáci ještě dobře pamatují z dětství.

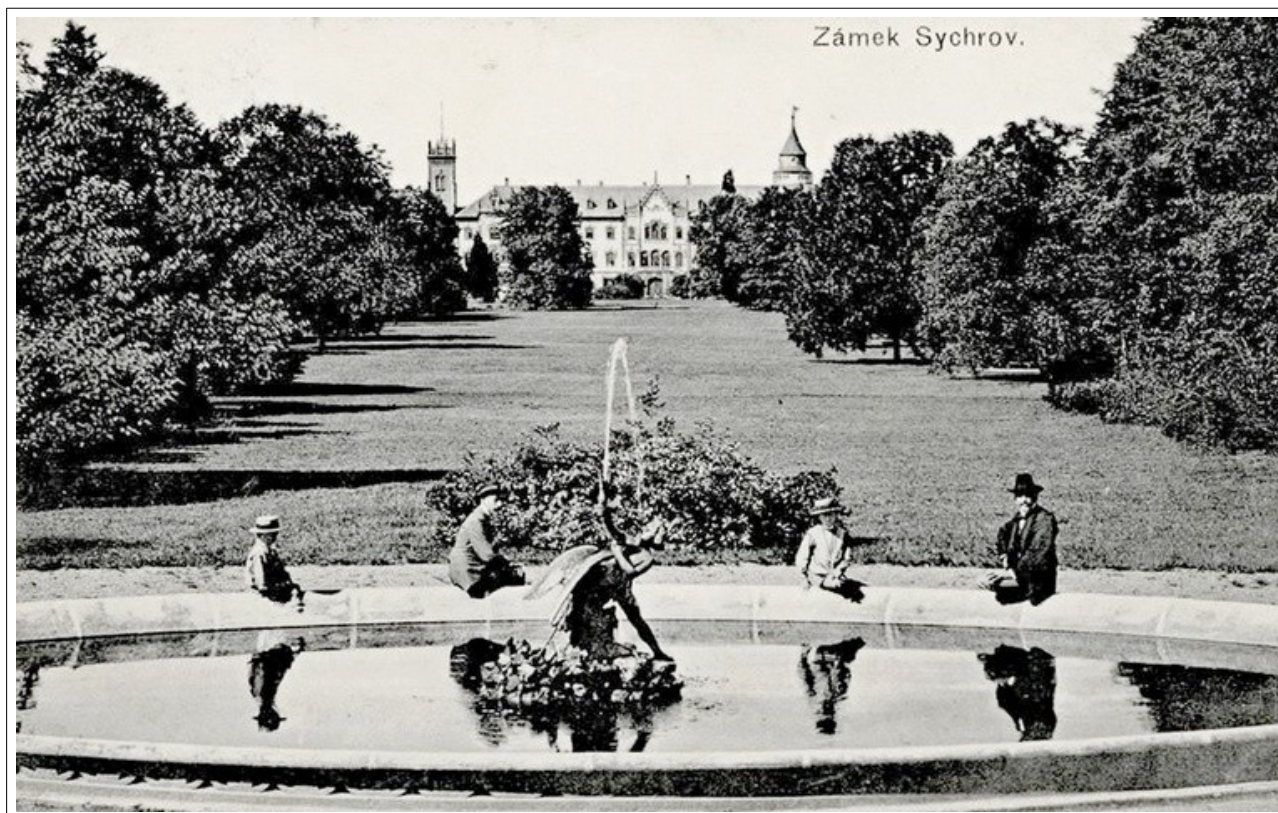
Instalací díla Roberta Smolíka ale celý záměr nekončí. V budoucnu by Balbineum a Jičínská beseda ve spolupráci s dalšími spolky i jednotlivci rádi zrealizovali kompletní rekonstrukci poustevny. Realizace tohoto záměru je však odvislá od provedení nezbytné opravy grotty, kterou Město Jičín zamýšlí již řadu let.

Přejme si, aby nová socha hluboce zakořenila v srdcích a vzpomínkách Jičíňáků a aby se s ní do staré grotty v horním Libosadě znovu vrátilo i dávné kouzlo libosadského poustevníka.

/ Pavel Kracík, *Jičínský zpravodaj*;
foto: Josef Klazar

♦ LIBUŇ –

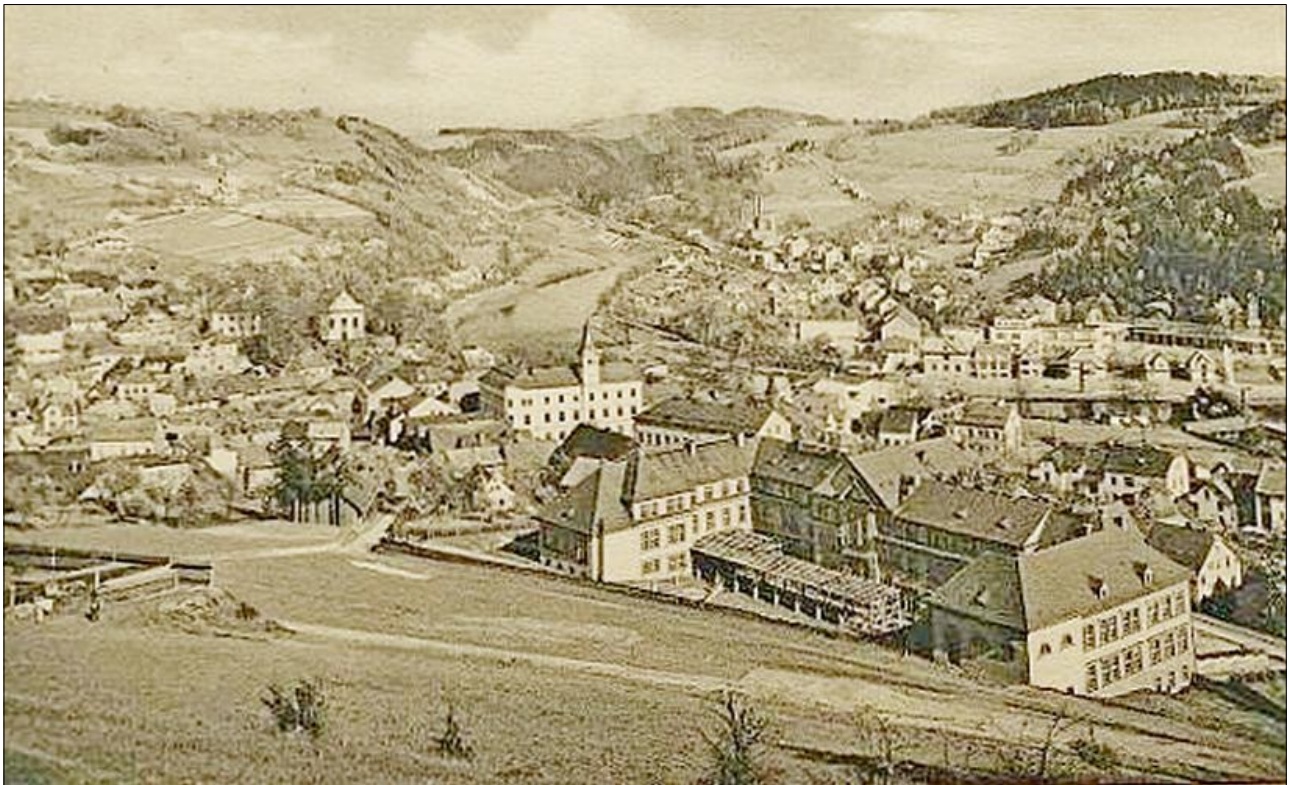

Sychrov, 1916. Z facebooku Jiřího Peterky

Český ráj – Dračí skály. Orbis. Odesláno 1951

Železný Brod. Foto: Hilger 1930. Zdroj: Aukro

Z facebooku Jiřího Peterky

♦ Přední český historik – v létě jubilující

Robert Kvaček se narodil 5. 7. 1932 ve Dvorcích u Jičína a většinu života prožil v Jičíně v části, které se mezi starousedlíky říkávalo „rasovská čtvrť“ (patrně pro blízkost vrchu Šibeňák a tamní rasovny). V dětství viděl okupační vojska německého Wehrmachtu, což v něm zanechalo nesmazatelnou stopu. Vzácně skromný člověk, fair sportovec, jičínský patriot a především polyhistor a uznávaný vědec s hrdostí vzpomíná na Lepařovo gymnázium, jehož absolutorium mu usnadnilo cestu za vysokoškolským vzděláním. Tehdy u přijímacích zkoušek hrál významnou roli i sám fakt, že maturoval na této škole. Filozofickou fakultu Karlovy university v Praze vystudoval s vynikajícím prospěchem a na stejné ALMA MATER pak víc než půlstoletí působil na katedře dějin. Teprve po roce 1989 mohl být jmenován řádným profesorem, ač k tomuto gradu jej jeho knihy a hlavně odbornost předurčovaly už dávno. Novodobé dějiny zejména byly jeho doménou, obzvláště období 1938- 1945.

Robert Kvaček
s basketbalovou kronikou

Odhalování smyslu českých dějin, zachování paměti národa a trvalé lásce k rodné zemi pak učil a vedl studenty i na dalších vysokých školách, četné posluchače našel i v nespočítaném množství přednášek a besed v různých místech a městech, milovaný Jičín samozřejmě nevyjímaje. Je osobností evropského formátu, což dokládají jeho uznávaná vědecká díla, účast v zahraničních aktivitách – a v neposlední řadě i to, že studenti zdejší

i cizí, kolegové z různých zemí, také četní politici stojí o jeho konzultace a názory.

K bezpochyby vysoké úrovni mu sloužil a slouží i sport. Dobře si vědom co je kalokagathia jako vyrovnanost duševní, duchovní a fyzická, a proto se oddával od mládí četným sportům. Jako znamenitý tenista se probojoval v mládí do semifinále renomované Pardubické juniorky. Hrával výtečně i basketbal - málo je známo, že býval klíčovým hráčem i v utkání, které kdysi bývalo ve Stazce (pozdější Sazka) - a to mezi Novou Pakou a Jičínem, jehož dres dlouhá léta nosil. Na snímku je právě s basketbalovou kronikou. Své srdce fotbalového Spartána

nezapřel ani v oblíbených kláních pedagogů se studenty, kde za tým profesorů byl nezapomenutelným centrforwardem.

Jičínu naštěstí věnoval spousty přednášek, polemik a rad. Byl výraznou osobností jičínských“Pátečníků“- jak se poněkud Čapkovsky nazývalo polistopadové uskupení, kam chodily i výrazné jičínské osobnosti jako prof. Fingerland, MUDr. Rejlek, prof. Úlehla a další. V současné době se rád schází s jičínskými „Čtvrtečníky“, kde jeho rozhled polyhistora je udivující.

Jmenovat dlouhou řadu zasloužených ocenění znamená přinejmenším zmínit desítky jeho knižních publikací, vystoupení televizních i rozhlasových, autorství či spoluautorství četných pořadů v nejrůznějších mediích. Je členem Česko-slovenské komise historiků a opakovaně obdržel Cenu E. E. Kische – za literaturu faktu. Z neznámějších jeho knih se snad sluší zmínit alespoň tituly *Nad Evropou zataženo*, *Historie jednoho roku*, *Diplomaté a ti druzí* nebo *Obžalovaná je vláda*. Vyznamenán byl i vojenským oceněním Zlaté lípy a konečně také letos na pražském Hradě.

Český ráj má svého Josefa Pekaře – a naštěstí také Roberta Kvačka, který se v létě dožil krásných devadesáti let.

/ Jaroslav Veselý

tanvald

♦ V minulém článku o historii Tanvaldu bylo řečeno, že původně domy v dnešní Žákově ulici byly pouze podél jedné strany.

Druhou stranu ulice tvořilo oplocení továrnické vily čp. 88 spíše známé jako „Bálovka“. A zde dnešní článek pokračuje.

Nejprve pár slov o prvním majiteli vily. Nebýt to skutečné, připomínal by jeho život pohádku, jak se chudý Honza stal králem.

Johan Mayer se narodil v roce 1790 v Swarzbachu v Bavorsku. V jedenácti letech s minimálním vzděláním odešel z domu. V Kaufbeurenu se vyučil u obchodníka Johana Fachinia. V sedmnácti letech se dostal do Vídně. Zde pracoval jako obchodní příručí u obchodníka Hippenmaiera. Ten rozpoznal dobré vlastnosti Johana Mayera a doporučil jej majiteli firmy I. H. Stametz. Majitel firmy, svobodný pán Von Genson, si Mayera velice oblíbil. Ten se postupně propracovával různými pozicemi, až mu majitel svěřil vedení firmy. Protože majitel neměl žádné potomky, v roce 1820 převedl celou firmu na Johana Mayera. Johan Mayer zjistil, že dochází k velkému rozvoji bavlnářského průmyslu, a tak koupil v Tanvaldě přádelnu bavlny. K ní postupně přibyla opravárenská dílna, slévárna a tkalcovna. Koupil 38 hektarů pozemků a 33 domů a chalup pro svoje zaměstnance. Založil firemní spořitelnu a umožnil spořit svým zaměstnancům i velmi malé částky. Poskytoval půjčky s malým úrokem na koupi pozemků a stavbu chalup. V roce 1853 v domě č.p. 144 (starý soud) se zasloužil o založení školy pro děti svých zaměstnanců. Založil fond, do kterého vložil 1.000 zlatých na výstavbu školní budovy. V roce 1857 bylo v domě čp. 97 (stará škola) zahájeno vyučování. Pro svoji manželku nechal

vystavět na místě zvaném „Šouf“ kamennou vyhlídku s přístřeškem zvanou podle jeho manželky Therezina, dnes známou jako Terezínka.

Johan Mayer zemřel ve Vídni jako velice bohatý člověk 1. května 1857. Majetky v Tanvaldě spravovaly jeho dcery, majetek ve Vídni jeho synové.

Přesné datum výstavby klasicistní vily se mi nepodařilo zjistit. V jednom z pramenů se uvádí, že vila byla postavena v roce 1845. Podle mého to muselo být dříve. Na katastrální mapě císařských povinných otisků je na mapě z roku 1843 již vila zakreslená. Zřejmě byla dostavěna krátce po jejím zaměření a zakreslení do map. V dalším prameni se totiž uvádí, že v roce 1843 ještě nebyla vila zcela dokončena, protože letní bál pořádaný vedením továrny se nekonal zde, ale v tzv. „studených lázních“ v Potočné. Ať tak nebo tak, prameny se shodují na tom, že se jednalo o letní sídlo Johana Mayera.

Vila Bálovka, ve spodní části snímku dům zahradníka, nad ním skleník a vlevo od něho terasovitě zahradnictví

Dům zahradníka č.p. 87

Vila vystavěná do svahu byla obklopena velikou zahradou. Do části zahrady nad vilou vedla kovová lávka z prvního patra objektu. Zde stával dřevěný altán. Pro svůj vzhled byl hojně využíván fotografy jako přírodní pozadí mimo jiné při focení firemních hasičů. Altán ani lávka přes horní dvůr zde už nejsou.

Podle vyprávění pamětníka bývaly v horní části zahrady dvě studny. Voda z nich se používala do kašen a fontán na zahradě. Pro potřeby osazenstva vily se používala jiná studna.

Pod vilou byla druhá část zahrady s chodníčky a ozdobnými keři. Tato část zahrady byla v padesátých letech zrušena. Jeden z posledních prvků této části zahrady, kamenné schodiště v louce vedle komunikace, bylo odstraněno v roce 2017. Zahrada byla od okolí oddělena dřevěným plotem s kamennými sloupy. Postupem času plot zmizel a sloupy někdo vyvrátil. Současný majitel sloupy postupně vrací na svá místa.

Vila po dostavbě byla mnohem menší, než je v současnosti. Uprostřed stojí čtyřpodlažní objekt samotné vily. Ze spodního dvora vede schodiště do dalších třech podlaží.

Po obou stranách objektu jsou dvě křídla a zde byly stáje pro koně a kočárová stání. Během první světové války se ve vile nacházel jeden z lazaretů, pro rakousko-uherské vojáky, spíše poddůstojníky.

Jeden z pamětníků mi vyprávěl, že během druhé světové války se po vyhlášení leteckého poplachu lidé chodili skrýt do sklepení ve vile. Chodba sklepení byla po celé šíři objektu.

Lazaret ve vile Bálovka v roce 1914, mezi poddůstojníky je i primář tanvaldské nemocnice MUDr. Schwertásek

Po válce se začal zvyšovat provoz na silnicích. Proto byl rozšířen most přes řeku Kamenici a křižovatka přestavěna do trojúhelníkového půdorysu. Pod Bálovkou byla zrušena spodní část zahrady a část křižovatky postavena na původní zahradu. Navazující silnice vedoucí z Tanvaldu do Velkých Hamrů se posunula a oddělila část zahrady. Na místě mezi domy v Žákově ulici a novou silnicí do Velkých Hamrů bylo vybudováno autobusové nádraží popisované v minulém článku.

V sedmdesátých letech minulého století bylo na jedno křídlo u vily přistavěno patro a v něm provozována mateřská školka pro děti zaměstnanců firmy Seba. Během přestavby na mateřskou školku byla část stropu sklepení prolomena a prostor upraven na uskladnění uhlí. Část chodby byla přepažena cihlovou zdí a zde postaven komín pro centrální vytápění. Po dostavbě tohoto komína byly odbourány horní části původních čtyř komínů. Následně byla opravena střecha a z vnější strany už po původních komínech není ani památky. Podle vyprávění dalšího z pamětníků měli během provozu školky ve svahu za objektem vily zajímavou průlezkou. Stál zde vyřazený stíhací letoun Mig 15 s demontovaným motorem. Letoun byl upraven tak, aby děti mohly prolézat vnitřkem stroje. Dobu, kdy byl letoun odstraněn, se mi zjistit nepodařilo. Pro zajímavost stejnou průlezkou měli v sousední Desné, kde vedle Riedlovy vily stál také upravený Mig 15.

Po sametové revoluci byl objekt prodán soukromému majiteli. Ten zde v současnosti provozuje pneuservis a autoservis. K objektu, přesněji nad druhé křídlo, přistavěl také patro s bytovou jednotkou a další křídlo, kde jsou kanceláře s prodejnou. Provoz mateřské školky zde byl ukončen. Zmiňované sklepy využívá majitel jako skladovací prostory. V patře objektu byla otevřena prodejna pracovních oděvů. V horní části objektu se dochovala jedna z místností, původně určená pro služebnictvo.

Snímek firemních hasičů před altánem za vilou Bálovka

Mezi zahradou a parkem u vily Bálovka a sousedním objektem čp. 299, kterému se lidově říká četnický dům, se na stráni rozprostíralo zahradnictví. Ve spodní části stál domek zahradníka čp. 87. Ten byl zbourán v padesátých letech před výstavbou nové křižovatky, protože stál v místě, kudy vedla nová silnice na Velké Hamry.

Nad domkem ve stráni, přesněji pod vilou Bálovka, stával zděný vyhřívaný skleník. I ten byl zbourán, do současnosti z něho zbyla pouze zadní cihlová zeď. Na místě skleníku jsou dnes postavené řadové garáže. Torzo zpevněných teras původního zahradnictví bylo ve stráni vidět ještě v roce 2015, kdy došlo k celkové úpravě louky, výstavbě parkovacích míst a zděné terasy byly odstraněny.

/ Miroslav Dušek, Tanvaldský zpravodaj

Trojúhelníková křižovatka v místě spodní části zahrady a parku pod vilou, nad silnicí je vidět kamenné schodiště.

jablonec n/n

♦ Právě vyšla kniha *Jablonecké korálky*.

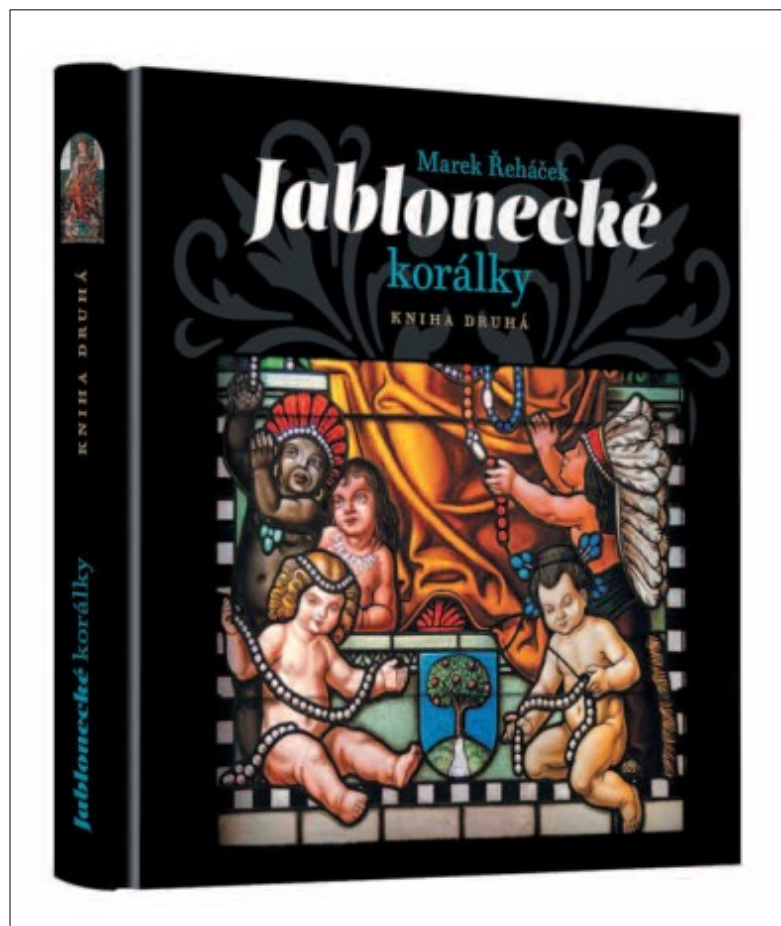
Autorem vyprávění je Marek Řeháček a knihu ilustrují nejen tužkokresby Petra Ferdyše Poldy, ale i četné historické snímky vybrané jabloneckým sběratelem Petrem Kurtinem.

Publikace svým stylem přímo navazuje na Jablonecké maličkosti od stejných autorů, které vyšly v roce 2018 a je tak vlastně druhou částí plánované trilogie, zabývající se často přehlíženými „drobnostmi“ v jabloneckých ulicích. Čtenáři se tak třeba mohou dozvědět, na kterém secesním domě je unikátní alegorie Energie držící dráty mezi generátorem a elektromotorem.

Nebo o stěhování proslulého jabloneckého Balvanu. Pro budoucnost možná budou zajímavé příběhy o objevení geologických zajímavostí Kotel na Kotli nebo Prosečské Jezule. Nechybí ani příběhy obnovených drobných památek, jako je například kaplička v Horní Proseči či Riegerův kříž, jenž vítá návštěvníky přijíždějící do Jablonce nad Nisou od Liberce. V knize je také vůbec poprvé podrobně popsán i lesopark v Jabloneckých Pasekách včetně jeho radioaktivních pramenů, „menhirů“ a dalších památek na historii sanatoria Dr. Glettlera. Dočíst se lze i o strhujícím příběhu rodiny Mayových nebo tajuplné vile podnikatele Haasise, po níž do současnosti zůstal jen mostek přes Nisu, končící ovšem ve zdi.

Název knížky *Jablonecké korálky* symbolicky odkazuje na tradici jablonecké bižuterie, která vlastně umožnila vzniknout řadě z popisovaných zajímavostí. Odráží také touhu autora popsat jednotlivá místa jako korálky na náhrdelníku města, jejichž zašlý lesk stačí jen trochu oprášit a pokochat se jím. A konečně: má inspirovat k toulkám ulicemi Jablonce a zákruty jeho dávné i nedávné historie. Právě proto končí příběhem jabloneckého zvonu, jedné z úplně nejstarších památek města. Kniha *Jablonecké korálky* vyšla ve spolupráci s Kulturou Jablonce a čtenáři si ji mohou pořídit v turistických informacích v budově radnice, či turistickém infocentru v Domě Scheybalových.

/ (hh), Jablonecký měsíčník

liberec

♦ Oblastní galerie v Liberci představuje Souznění Zdenky Marie Novákové

Je možné zachytit hudební vnímání a následné pocity na plátno? Dokážeme překročit hranice obraznosti a prozkoumat jiné dimenze myšlení a vlastní existence? Na tyto a další otázky hledá odpovědi nová výstava rodačky z Jičína Zdenky Marie Novákové v Oblastní galerii Liberec s názvem *Souznění*, která se veřejnosti otevře **9. prosince 2022**.

Zdenka Marie Nováková absolvovala Fakultu architektury ČVUT v Praze a zároveň soukromě studovala malbu. Od absolutoria pracovala souběžně v obou oborech. Důležitou roli hrála v jejím životě již od dětských let hudba a tanec, jimž se také aktivně věnovala. Charakter hudby jako přesný protipól k technickému zaměření architektury poskytl umělkyni způsob k vyjádření a procítění svých emocí.

Svá díla prezentovala na padesáti samostatných výstavách a účastnila se desítek výstav kolektivních, přičemž získala ocenění i v mezinárodních malířských soutěžích. Na AVU působila jako pedagog a na základě odborných publikací zde byla roku 1981 jmenována jako první žena v dějinách AVU docentkou. Do povědomí odborné veřejnosti v oblasti architektury se zapsala realizací souboru budov zahraničního obchodu Chemapol-Investa v Praze 10 nebo jako autorka proměny interiéru Rotundy sv. Jiří na hoře Říp na Památník českého státu.

Za projekt a realizaci interiéru přesunutého gotického chrámu v Mostě získala dvě mezinárodní uznání a domácí cenu Ministra kultury ČR. V roce 2018 jí byla udělena Cena Joži Plečnika za celoživotní přínos české architektury.

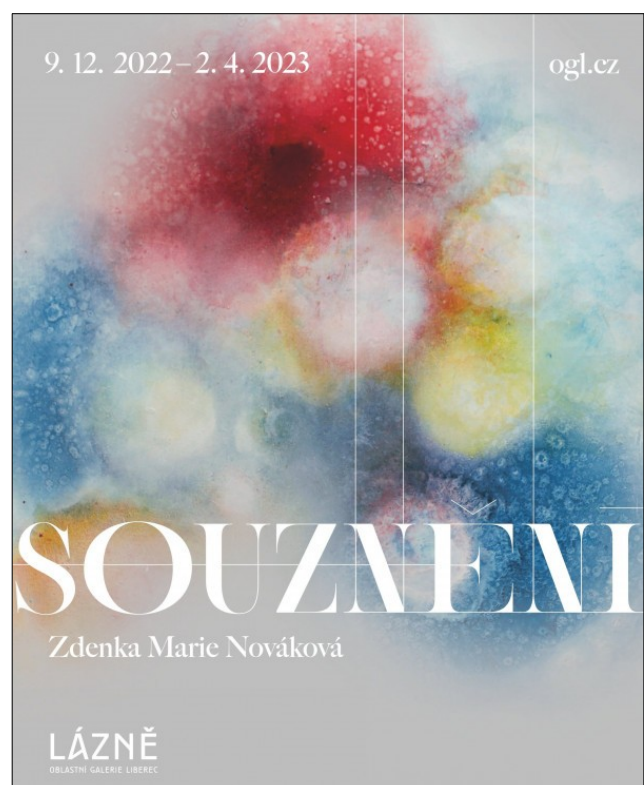
„Výstavou připomínáme malířku, která je celoživotně spjatá s regionem, její práce však dosahuje celorepublikového renomé. Jako architektka výrazně proslula v zahraničí, ale i její obrazy jsou zastoupeny nejen v českých veřejných sbírkách, ale také ve významných sbírkách zahraničních,“ vysvětluje krajská radní Květa Vinklátová.

Díla ve výstavě Souznění, balancující na hranici poetické abstrakce a konkrétnosti, se vyznačují intuitivním a uvolněným zacházením s barvou. Tímto unikátním přístupem k vrstvení a volnému stékání barev se malířka přibližuje k samotnému principu utváření přírody, přičemž používá rytmy a barvy k dosažení harmonického celku. Nápaditě a přitom citlivě uplatňuje řadu dokonale zvládnutých malířských technik, kterými umocňuje fantaskní emoční svých pláten. Přímá interpretace nálady naznačené hudební skladbou představuje autorčin velmi osobní náhled.

„Vše v tvorbě Zdenky Marie Novákové směřuje k souznění mezi hudbou, malbou a přírodou. K souznění kompozice a barev. K souznění pocitů a prožitků vlastních i cizích. K nalezení harmonie nebo vyrovnanosti v několika rovinách. Hudba prostupuje přírodou a příroda prostupuje hudbou,“ dodala kurátorka výstavy Johana Kabíčková.

Obrazy Zdenky Marie Novákové jsou nabitě silnými emocemi, v konečném výsledku však návštěvníkovi evokují něco velmi uklidňujícího a půvabného, vyzařují tichou a niternou energii a hluboký vnitřní klid.

Výstava je umístěna v sále 2. nadzemního podlaží a potrvá do 2. dubna 2023.
(Jan Mikulička)

mnichovo hradiště

♦ Pro další generace byl zdokumentován nejen samotný odstřel komínu (reportáž naleznete například na kanále Město Mnichovo Hradiště na YouTube, pozn. red.), ale i jeho interiér a pohledy z jeho vrcholu. Tato možnost byla poskytnuta Muzeu města Mnichovo Hradiště společností FINAPRA.

Výstup se úspěšně uskutečnil ve čtvrtek 6. října za jasného odpoledne se skvělou viditelností. Po hodině a půl více než osmdesátimetrový vrchol komínu zdolalo sedm lezců. Členové Horolezeckého oddílu Mnichovo Hradiště, jmenovitě Jan Hluchý, který zařídil technické jištění samotného výstupu, dále mnichovo-

hradištský fotograf Václav Vopat ml., jenž pořídil detailní fotografie a celkové pohledy z dronu, za městské muzeum pak Karel Hubač, který vše natáčel. 360° panoramatický výhled byl přímo dechberoucí! A to nejen na samotné Mnichovo Hradiště s Káčovem a masivem Mužského v jeho pozadí, ale také na Ještěd, Jizerské hory a vrcholky Krkonoš na horizontu. Zachytit detailně jsme zároveň mohli současný stav areálu bývalého LIAZu, stále stojící budovy s ním spojené, dále čistírnu odpadních vod, ptýrovskou vodní elektrárnu s jezem na řece Jizeře, Veselou s pískovnou, pivovar v Klášteře a další známé lokality, avšak z netradiční a jedinečné perspektivy.

Výsledkem je bohatá audiovizuální dokumentace čítající i dvě videoreportáže zpracované Michalem Kvapilem z Adlien.cz zveřejněné na YouTube kanálech městského muzea a města Mnichovo Hradiště. Všechny záběry a získaná vzpomínka na stavbu komínu od Vratislava Švermy, někdejšího vedoucího úseku investiční výstavby závodu LIAZ

v Mnichově Hradišti, který se osobně účastnil i odstřelu, doplnily zároveň rozsáhlý muzejní fond samotného LIAZu.

/ Karel Hubač, Muzeum města Mn. Hradiště

mladá boleslav

♦ Mladoboleslavská scéna přichystala na závěru roku tuto kroniku jedné moravské vsi o životě jejích obyvatel.

Prožijete s hrdiny jeden Rok na vsi a vše, co bylo jeho nedílnou součástí – masopust, Velikonoce, Dušičky, Vánoce, svatby, pohřby, odvody na vojnu... Nenechte se však zmýlit představami o ryzí, čisté venkovské harmonii. Bratři Mrštíkové líčí bez příkras všechny hříchy, zrady a vášně, které se odehrály ve smyšlené Habrůvce. Vynikající studie lidských postav je výjimečnou příležitostí pro celý herecký ansámbl divadla v režii Zdeňka Bartoše.

Román Aloise Mrštíka, na kterém se podílel i jeho bratr Vilém, Rok na vsi (1904) zdramatizoval pro Národní divadlo Miroslav Krobot, který dílo ve zlaté kapličky také režíroval. Hra získala Cenu Alfréda Radoka za inscenaci roku 1993, tři roky předtím, než Krobot odešel do Dejvického divadla dělat uměleckého ředitele.

Na premiéře **9. prosince** se na velké scéně mladoboleslavského divadla předvedou Svatava Hanzl Milková v úloze Vrbčeny, Petr Prokeš jako Vrbka, Martin Hrubý jako Cyril Rybář, hostující Markéta Procházková Hausnerová jako Anežka, Lucie Matoušková jako Rybářka, role starosty se ujal Roman Teprt, účinkovat budou i Milan Ligač, Karolina Frydecká, Vuk Čelebić, Ondřej Lechnýř, Petr Mikeska, Petr Bucháček a další.

První reprízu tříhodinového představení chystá mladoboleslavské divadlo na **12. prosince**.

(foto Martina Dvořák Venigerová)

náš jubilant

♦ Stanislav Kraus

(* 8. října 1912 v Ohavči u Jičína, † 30. října 1996 v Jičíně)

Dnes si nebudeme připomínat prosincovou osobnost. Chceme si zde vzpomenout na dlouholetého učitele, účastníka odboje proti fašismu, generála Stanislava Krause.

V říjnu roku 2022 uplynulo od jeho narození již sto deset let. Narodil se v Ohavči u Jičína dne 8. října 1912.

Svá školní léta prožil v Jičíně, kde po ukončení základního vzdělání studoval na státním učitelském ústavu. Maturoval zde v roce 1929. Jeho prvním místem byla základní škola v Libáni, před druhou světovou válkou učil potom na základní škole v Rožd'alovicích.

V srpnu 1939 uprchl z obsazeného Československa. Jeho boj proti nacismu ho zavedl do Sovětského svazu, přes Istanbul do Palestiny, severní Afriky, Velké Británie, Francie, Belgie a Německa. Zúčastnil se nejtvrdějších střetů války, mj.

bojoval u Tobruku nebo u Dunkerque. Nakonec jako osvoboditel překročil spolu s americkými vojáky naše hranice u Chebu.

Během své vojenské kariéry získal 14 vysokých vojenských vyznamenání.

Poválečný vývoj v tehdejší československé armádě byl pro něho ale zklamáním. V roce 1945 se nechal demobilizovat a začal opět učit.

Nejprve v Dětenicích a potom v letech 1946-1969 v Újezdě nad Lesy. Od roku 1980 žil v Holíně. I za komunistického režimu se hlásil k příslušníkům západního odboje. Po sametové revoluci se aktivně zapojil do úsilí o jejich plnou rehabilitaci.

O svých zážitcích z fronty vyprávěl na různých besedách. V lednu 1990 začaly vycházet v Újezdském zpravodaji jeho Vzpomínky na válku, které v roce 1996 vyšly v rozšířeném vydání knižně, pod názvem *Za svobodu třemi světadíly*. Zemřel 30. října 1996, pouhých dvaadvacet dní po oslavě svých 84. narozenin.

Za zásluhy v boji proti fašismu a za své celoživotní postoje byl Stanislav Kraus v roce 1995 jmenován čestným občanem města Jičína, v roce 1996 čestným občanem Újezdu nad Lesy a ve stejném roce i čestným občanem své rodné obce Ohavče. Na návrh české vlády jmenoval dne 8. května 2000 prezident republiky Václav Havel plukovníka Stanislava Krause do hodnosti brigádního generála in memoriam.

V tomtéž roce byla na budově 1. základní školy v Jičíně odhalena pamětní deska, která připomíná jeho školní léta.

/ Iva Rodrová, Jičínský zpravodaj

pražské obrázky

♦ Monogram prezidenta Masaryka přinesl neštěstí našim pilotům – akrobatům

Je 23. června 1938 odpoledne. Pražané sledují let sedmičlenné formace vojenských letadel, jejichž piloti nacvičují sérii průletů nad Strahovským stadionem. „Nebeští jezdci“ československé armády se připravují na vystoupení plánované u příležitosti blížícího se X. všesokolského sletu.

Jednu z nejlepších lokalit pro sledování letecké akrobacie představovaly stráně nad Smíchovem, v okolí vilové zástavby Na Hřebenkách. Ale krátce před čtvrtou hodinou odpolední došlo mezi trojicí letadel ke kolizi.

Stroje se z výšky více než tří set metrů řítily do prostoru smíchovské obytné zástavby a jejich piloti sváděli zápas o holé životy. Tato epizoda se odehrávala

na pozadí ještě tragičtějších událostí, jež vyústily v okupaci našeho státu a vypuknutí největšího válečného konfliktu v evropské historii.

Atmosféru doby výstižně popsal výborný lokální historik a kronikář Prahy 5 Pavel Fabini na stránkách radničního zpravodaje v článku *Pád „nebeských jezdců“ ochotu vzdorovat nesnížil*, ze kterého hodně čerpám a teď budu i citovat: „Přípravy X. všesokolského sletu a doprovodné akce československých armádních sil ovlivnily nedávné události, které rozpoutaly mezinárodní krizi. V březnu 1938 došlo k německé anexi Rakouska a krátce poté zpravodajci zachytili informace o chystaném útoku nacistického režimu i na suverenitu československého státu.

Československo se rozhodlo demonstrovat odhodlání bránit svou vlast a na 20. května vyhlásilo mobilizaci. Obrana hranic byla posílena a svou loajalitu vůči mladému státu vyjádřila i většina příslušníků českého národa. Že byla podezření vůči agresivnímu sousedovi oprávněná, dokazuje i Hitlerova nová směrnice k případnému útoku na naši republiku, v níž uváděl, že je jeho „*nezměnitelným rozhodnutím rozdrtit Československo vojenskou akcí v blízké budoucnosti*“.

V rozjitřené náladě využívala domácí vláda všech příležitostí k ukázce bojové síly naší armády, čímž dodávala odvalu obyvatelstvu. A současně se tím snažila odvrátit nacistický režim od vojenské konfrontace. Roli koleček v rozsáhlém armádním stroji tehdy sehrávali i četaři Vlastimil Rys a Rudolf Motyčka.

Rudolf Motyčka se narodil 15. ledna 1911 v Kunčicích, části Letohradu, jako nejstarší ze čtyř sourozenců. Otec Rudolf ho dal vyučit zámečnickem v Hernychově továrně v Ústí nad Orlicí. V čase dospívání zhlédl v kině film *Wings* o válečných letcích, který ho doslova nadchnul. V osmnácti letech je přijat do Vojenského leteckého učiliště v Prostějově. Po jehož úspěšném absolvování létal u 1. leteckého pluku v Praze. Jeho talent nenechal učitel akrobacie František Novák zahálet a tak se brzy dostavily spěchy. Účastnil se několika armádních leteckých dnů, Národních letů republikou a letecké závody v Paříži v roce 1934. Vrchol letecké kariéry Rudolfa Motyčky přišel v roce 1937 na Mezinárodních závodech v Curychu, kde byl součástí vítězné sedmičlenné akrobatické skupiny Františka Nováka (*1902 v Sokolči u Poděbrad – 1940 v Paříži*).

A právě Novák, přezdíváný Král vzduchu, vedl sedmičlennou sestavu letců trénujících osudného 23. června 1938 nad Strahovem. Dalšími členy skupiny byl četař Vojta Smolík (*1914 v Besednici – 1991 v Londýně*) nebo jeho kamarád Vlastimil Rys.

Vlastimil Rys pocházel z jihočeského Husince, narodil se tam 16. února 1916. Na webových stránkách obce se dočteme: „Rodina Rysova žila v domku č. 51 na kraji náměstí, přímo pod kostelem Povýšení sv. Kříže. Otec našich letců měl malý obchod - trafikou a drobné papírnictví - a kromě toho ještě na husineckém nádraží skladiště s prodejem uhlí a vápna. Byl váženým občanem, velkým vlastencem a dlouhá léta náčelníkem obce sokolské.

Vlastimil Rys se k letectvu přihlásil v rámci akce *Tisíc nových pilotů* v době, kdy bylo zapotřebí zvýšit počet pilotů k obraně země, především u stíhacích letadel.

Vlastimil se brzy zařadil mezi tehdejší elitu, jakou představovala jména letců - akrobatů Nováka a Širokého.“

Byl to právě Rysův stroj, který při nácviu vzdušného monogramu TGM, patrně vinou větru, narazil v čase 15:47 do letadla pilotovaného Smolíkem. Následovalo několik dalších nárazů uvnitř sestavy, po kterých na stráně nad Smíchovem dopadly celkem tři stroje. Motyčkův a Smolíkův kousek od sebe na křížení ulic Nad Mlynářkou a Na Hřebenkách, přičemž Smolíkův se při dopadu vzňal a zapálil vilu čp. 1755.

K té dodejme, protože je to velmi zajímavá stavba, že ji v letech 1926-27 postavil B. Vávra pro Angelu Ralfovou. - *foto Motyčkova stroje a vily čp. 1755*

Rysovo letadlo pak dopadlo nedaleko od monumentální vily stavitele Viktora A. Beneše.

„Všem třem pilotům se podařilo opustit své stroje před dopadem na zem, padák se ale včas podařilo zaktivovat pouze Smolíkovi a ten jako jediný, jen s pár oděrkami, kolizi přežil. Jeho kamarád Rys se zabil nárazem do střechy jedné z vil a následně dopadem na betonový chodník. Střet nepřežil ani Motyčka, který dopadl nedaleko od svého stroje,“ popisuje konec tragédie Pavel Fabini.

Vlastimil a Miloš Rysovi (repro Pětka), Vojta Smolík a Franta Novák (Pinterest)

Na místo dorazila hasičská jednotka, lékaři a následně také primátor Prahy Petr Zenkl a ministerský předseda Hodža, který bydlel nedaleko místa havárie v Zapově ulici číslo 7. - foto

Tragická událost nicméně odhodlání společnosti bránit se agresorům nijak nesnížila. K tomu znovu ocituji z husineckého webu:

„Pohřeb četaře Vlastimila Rysa se konal v Husinci 26.června. Při rachotu motorů tří stíhacích letadel, která se vznášela nad otevřeným hrobem, došel pohřební průvod z domu smutku na místní hřbitov. Rakev se zesnulým pilotem byla připoutána na trupu letadla, kolem kráčeli sokolové v krojích a vojáci se skloněnou puškou. Maminku letce - hrdiny podpíral bratr a Vlastimilova snoubenka s bílými květy v náručí. Otec šel spolu s druhým bratrem - letcem Milošem a nadporučíkem Novákem. Ten se nad hrobem s dvaadvacetiletým druhem rozloučil. Statečná matka tenkrát řekla: *Byl to můj dar na obranu státu.*“

A nebyl to dar poslední. Nadporučík Miloš Rys (narozen 28. července 1910) zahynul měsíc po svém bratrovi. „Stalo se to při havárii jeho letadla během polního cvičení mezi Cerhovicemi a Borkem nedaleko Českých Budějovic. Letadlo vzlétlo na letišti u Hosína a pak už jen očitý svědek tehdejší události dosvědčoval: Osudná zatáčka vlevo, letoun klouže po křídle, naráží na zem, oslnivé světlo, letoun hoří a pohřbívá v troskách nadporučíka Miloše Rysa. Vysoký nadporučík v modrém stejnokroji, s krátkým kordem u pasu, jak jej i husinečtí mohli vídat, se sem již živý nevrátil. Byl pohřben také za veliké účasti lidí vedle svého bratra Vlastíka dne 26. července 1938.“

Abychom dokončili příběh – pohřb Rudolfa Motyčky se konal 28. června 1938 v jeho rodných Kunčicích za účasti čestné roty a jeho kolegů letců v čele s Františkem Novákem.

Zdroje: Pavel Fabini, Pětka + webové stránky Husince a Letohradu

Hrob
Rysových
v Husinci
a Motyčkův
v Letohradě

Fotky jsou
ze stránek
Spolku pro
vojenská
pietní místa
(VETS)

♦ **ŽELECHY, LOMNICE n/P** – Včera policisté z Obvodního oddělení v Semilech ve zkráceném přípravném řízení sdělili 43letému muži podezření ze spáchání trestných činů krádež a porušování domovní svobody, kterých se dopustil v době od října do 5. prosince letošního roku. Podezřelý se v této době třikrát vloupal do jedné chalupy v obci Želechy, kde vždy několik dní pobýval, vařil si v ní, topil elektrickým přímotopem a kouřil.

Majitelce chalupy během svých „návštěv“ zkonzumoval i potraviny a odcizil svazek klíčů. Během jeho posledního pobytu v domě přijela tento týden v pondělí krátce po poledni jeho majitelka. Ta při příchodu k chalupě spatřila rozbité okno a uvnitř zahlédla osobu.

Naštěstí v té době se v blízkosti této chalupy v rámci výkonu služby pohyboval i policista v civilním oblečení, kterému žena vše oznámila, a ten prostřednictvím linky 158 na místo přivolal policejní hlídky včetně psůvoda se služebním psem. Po provedené zákonné výzvě podezřelý muž s rukama nad hlavou opustil rekreační chalupu, ve které neoprávněně několik dní pobýval, a byl policisty zadržen.

Podezřelému tak nyní za spáchání uvedených trestných činů hrozí v případě odsouzení trest odnětí svobody až na tři roky. (Bro, Náš REGION)

